



ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS
S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. sausio 6 d.
Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėja Marytė Švažienė,
sekretoriaujant Daliai Semaškaitei,
dalyvaujant pareiškėjui M. S.,
dalyvaujant atsakovės Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovei A. G.,
viešame teismo posėdyje išnagrino bylą pagal pareiškėjo M. S. skundą atsakovei Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos priteisimo.
Teismas, išnagrinęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė:

Pareiškėjas M. S. skunde ir teismo posėdžio metu Šiaulių apygardos administracinio teismo prašė iš atsakovės Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 402 000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Skunde ir pasisakymuose teismo posėdžio metu pareiškėjas nurodė, kad nuo 2010-02-18 iki 2012-05-04 buvo kalinamas Šiaulių tardymo izoliatoriuje žiauriomis, nežmoniškais, antisanitarinėmis sąlygomis. Nurodė, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus (toliau – ir Šiaulių TI) kameroje, kurios yra iki 16 kv. m ploto, buvo laikoma šeši–aštuoni asmenys, taip pažeidžiant LR kalėjimų departamento įsakymą Nr. V-124, kuriame nustatyta, kad vienam asmeniui tenkantis plotas tardymo izoliatoriuje negali būti mažesnis nei 3,6 kv. m.

Nurodė, kad Šiaulių TI nebuvo išduodama priklausanti patalynė, teigiant, jog nepriklauso, čiužiniai, pagalvės, užklotai seni, prasmirdę. Reikalaujant išduodavo tik dalį patalynės, tik paklodę ir užvalkalą pagalvei, užvalkalo antklodei niekada neišduodavo, o tai yra grubus Lietuvos higienos normos HN 76:2010 66 punkto reikalavimų pažeidimas.

Kameroje yra keturios dviejų aukštų lovos, kurios užima po 2 kv. m, sanitarinis mazgas (praustuvė su kriaukle), tualetas, įmontuotas stalas su dviem kėdėmis, visa tai užima nemažai ploto, tai dar labiau sumažina nedidelį gyvenamąjį kameros plotą. Be to, perpildytose kameroje bloga ventiliacija, didelė drėgmė, kameros Nr. 49 tualetu siena supelijusi, kameroje nuo lubų ir sienų luposi tinkas, kuris krisdavo ant galvų, į maistą, lakstė tarakonai. Kameroje nebuvo nei kaip apsisukti, nei kaip praeiti, jose visiškai nebuvo erdvės, trūkdavo gryno oro, dėl prasto apšvietimo pablogėjo regėjimas.

Pareiškėjas teigia, kad gyvendamas perpildytose patalpose tokiomis žiauriomis, nežmoniškais, antisanitarinėmis, nepriimtinais sąlygomis jis patyrė didžiausių nepatogumų, neigiamų išgyvenimų, fizinį nepatogumą, papildomą diskomfortą, gyvenimo kokybės pablogėjimą, nebūdavo įmanoma pailsėti, pablogėjo jo sveikata, regėjimas, tapo dirglus, jaučia baimę

aplinkai, buvo pažeista jo konstitucinė teisė į orumą. Dėl atsakovo neteisėtų veiksmų patyrė moralinę žalą, t. y. patyrė didžiulį psichologinį sukrėtimą, dvasinius išgyvenimus, papildomus nepatogumus, diskomfortą, dvasinį sukrėtimą, emocinę depresiją, sumažėjo pasitikėjimas savimi, sutriko visavertis gyvenimas ir socialiniai įgūdžiai, nebegali ramiai miegoti, tapo dirglus, jaučia padidėjusią fobiją aplinkai, dėl to sumažėjo bendravimo galimybės.

Mano, kad protinga būtų prašyti 80 400 Lt (už 804 paras, po 100 Lt už parą) neturtinei žalai atlyginti. Tačiau kadangi jam buvo padaryta žymiai didesnė žala, nes aplinkybės į gera nesikeičia, kaip tik blogėja, atsižvelgiant į atsakovo finansines galimybes, į dabartinį darbo užmokesčio vidurkį, į tai, kad Lietuvoje labai viskas pabrangę, kad sistemingai pažeidinėjamos jo teisės bei nedaroma jokių išvadų ir nesiimama jokių priemonių išvardintoms aplinkybėms pagerinti, mano, kad teisinga, sąžininga bei protinga būtų priteisti jam 402 000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Atsakovė Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atsiliepime bei atsakovės atstovė teismo posėdžio metu nurodė, kad su pareiškėjo skundu nesutinka ir prašo jį atmesti kaip nepagrįstą.

Pareiškėjas skunde teismui nurodo, kad nuo 2010-02-18 iki 2012-05-04 jis buvo laikomas Šiaulių tardymo izoliatoriuje pažeidžiant nustatytus reikalavimus. Iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2013-09-02 pažymos Nr. 69/06-3392 „Dėl M. S.“ matyti, kad pareiškėjas skundžiamu laikotarpiu periodiškai buvo laikomas įstaigoje nuo 2010-02-19 iki 2012-05-04. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.125 straipsnio 8 dalyje reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo nustatytas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas. Civilinio kodekso 1.134 straipsnio 1 punkto nuostata, kad ieškinio senatis netaikoma iš asmeninių neturtinių teisių atsirandantiems reikalavimams, kaip išaiškinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008-01-02 nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-7-2/2008](#), reiškia, kad ieškinio senatis netaikoma reikalavimams dėl asmeninių neturtinių teisių, kurios neturi ekonominio turinio, gynimo, o iš asmeninių neturtinių teisių pažeidimų atsirandantiems reikalavimams atlyginti tiek turtinę, tiek ir neturtinę žalą ieškinio senatis taikoma. Atsakovas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.126 straipsnio 2 dalies, 1.127 straipsnio 1 dalies nuostatomis, prašė nagrinėjant pareiškėjo skundą dėl neturtinės žalos atlyginimo taikyti ieškinio senaties terminą, skaičiuojant nuo kreipimosi į teismą dienos (2013-08-13).

Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2013-09-02 pažymos Nr. 69/06-3392 „Dėl M. S.“, pareiškėjas laikotarpiu, dėl kurio reiškiamiems reikalavimams netaikytinas senaties terminas, Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas kameroje Nr. 49 periodiškai nuo 2010-08-12 iki 2011-02-03 su dar 2-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,53 kv. m iki 6,74 kv. m; kameroje Nr. 100 – periodiškai laikotarpiu nuo 2011-02-03 iki 2011-06-21 su dar 1-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,52 kv. m iki 10,07 kv. m; kameroje Nr. 101 – periodiškai laikotarpiu nuo 2011-06-21 iki 2012-03-22 su dar 1-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,28 kv. m iki 9,13 kv. m; kameroje Nr. 10 – laikotarpiu nuo 2012-03-22 iki 2012-03-28 su dar 4-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,03 kv. m iki 3,25 kv. m; kameroje Nr. 45 – periodiškai laikotarpiu nuo 2012-03-28 iki 2012-05-04 su dar 2-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,31 kv. m iki 3,69 kv. m. Atsakovas atkreipia teismo dėmesį į asmenų laikymo kardomojo kalnimo įstaigose specifiką: toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra pastovus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus, areštines, pataisos namus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Kaip pažymėjo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. liepos 9 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-146-1527/2012, ši aplinkybė (kintantis asmenų skaičius kameroje) turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto. Todėl net mažiausio ploto kameroje, keičiantis kalninių asmenų skaičiui per parą, plotas, tenkantis vienam asmeniui, kinta nuo mažesnio už nustatytą iki viršijančio normą.

Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2010-08-13 iki 2012-05-04 iš viso buvo laikomas 538 dienas (atsižvelgiant į taikytiną ieškinio senaties terminą ir skaičiuojant nuo kreipimosi į teismą su skundu dienos (2013-08-13). 103 dienas pareiškėjas buvo išvykęs į kitas įstaigas. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje

metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje metu dėl sąlygų atitikimo higienos reikalavimams kameroje Nr. 49 buvo atliktas Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas (patikrinimo išvados surašytos 2010-02-04 patikrinimo akte Nr. EP-37). Kameroje buvo nustatyti pažeidimai: lubų kampe virš tualetu atsilupęs ir apipelijęs tinkas, kameroje tvanku, trūksta švaros. Be to, nustatyti pažeidimai buvo nedelsiant pašalinti (konstatuota 2011-10-26 patikrinimo akte Nr. EP-444). Kameroje Nr. 101 Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas buvo atliktas 2011-01-07 (patikrinimo išvados surašytos 2011-01-13 patikrinimo akte Nr. EP-1). Kameroje buvo nustatyti pažeidimai: sulaužytos tualetu durys, purvinos sienos, vizualiai matomas pelėsis, mikroklimato ir apšvietos parametrų pažeidimai. Nustatyti pažeidimai, nesusiję su pastato rekonstrukcija ar kapitaliniu remontu, buvo pašalinti (konstatuota 2011-05-02 patikrinimo akte Nr. EP-144). Patikrinimas kameroje Nr. 101 taip pat atliktas 2011-06-15 (patikrinimo išvados surašytos 2011-06-27 patikrinimo akte Nr. EP-242): vėl sulaužytos sanitarinės patalpos durys. Pažeidimai buvo pašalinti (konstatuota 2011-10-26 patikrinimo akte Nr. EP-444).

Atsakovas pažymi, kad mikroklimato parametrams yra būdingas momentiškas, todėl negalima daryti prielaidų, jog kameroje atliktų patikrinimų metu nustatytos aplinkybės buvo ir pareiškėjo laikymo konkrečiose kameroje metu. Be to, pažymėtina, kad įstaiga veikia 1911 m. pastatytame pastate nuolatinio perpildymo sąlygomis. Šiaulių tardymo izoliatorius pastatytas laikantis jo statybos metu galiojusių reikalavimų, be to, Šiaulių tardymo izoliatorius yra įtrauktas į Kultūros vertybių registrą bei saugomų objektų sąrašą. Šiaulių tardymo izoliatorius pripažintas saugotinu viešajam pažinimui ir naudojimui. Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros vertybių apsaugos įstatymo 19 straipsnį, viešajam pažinimui ir naudojimui saugomame objekte draudžiami vertingąsias savybes sumenkinantys statybos darbai.

Mikroklimato parametrai kameroje priklauso nuo kameros įrengimo, jose esančių asmenų skaičiaus ir kitų aplinkybių (tokių, kaip lauko temperatūra, asmenų judėjimas į kameros ir iš jos ir kt.). Higienos norma HN 76:2010 taikoma projektuojamiems, naujai statomiems, rekonstruojamiems ar kapitaliai remontuojamiems laisvės atėmimo vietų pastatams ir teritorijoms (2 punktas). Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, higienos normos HN 76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais, netaikytini ir įstaiga negali būti pripažįstama atsakinga dėl nustatomų reikalavimų, kurių įgyvendinimas susijęs su pastato rekonstrukcija ar kapitaliniu remontu, pažeidimų.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 63 punktas nustato: laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys turi būti aprūpinami švariais lovos skalbiniais, rankšluosčiais ir asmens higienos priemonėmis pagal teisės akto nustatytas normas (4.20). Higienos normos 4.20 punktas nukreipia į Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymą Nr. IR-139 „Dėl arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų, suimtųjų ir vaikų (kūdikių), esančių patalpose namų vaikų (kūdikių) namuose, materialinio buitinio aprūpinimo normų patvirtinimo“, kurio 1.2 punktu patvirtintos Vyrų ir moterų, laikomų tardymo izoliatoriuose, ir nuteistųjų, atliekančių arešto bausmę ir laisvės atėmimo bausmę kalėjimuose, aprūpinimo apranga, patalyne ir asmens higienos priemonėmis normos. 4 patvirtintos normos pastaba nurodo, jog vietoj dviejų paklodžių gali būti išduodamas užvalkalas antklodei. Taip pat pažymėtina, kad Suėmimo vykdymo įstatymo 44 straipsnio 2 dalis suteikia teisę suimtiesiems naudotis savo patalyne, jeigu jie to pageidauja. Atsižvelgiant į tai, asmenys įstaigoje aprūpinami patalyne pagal jų poreikius.

Atsakovas praneša, kad duomenų apie M. S. aprūpinimą patalyne nuo 2010-08-13 iki 2010-11-04 nėra išlikę, pažymi, kad asmenų aprūpinimo patalyne tvarka ir sąlygos pareiškėjo laikymo

Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu (nuo 2010-08-13 iki 2012-05-04) nesikeitė. Iš pareiškėjo M. S. Aprūpinimo drabužiais, avalyne ir patalyne asmeninės sąskaitos Nr. 422 matyti, kad jam buvimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu nuo 2010-11-04 iki 2011-04-27 periodiškai buvo išduodama po vieną paklodę. Primintina, kad teisės aktai numato galimybę asmenims laisvės atėmimo vietose naudotis savo patalyne, jeigu jie to pageidauja, o asmenys įstaigoje aprūpinami patalyne pagal jų poreikius. Poreikių patenkinimą ir išduotos patalynės kiekio pakankamumą asmenys patvirtina asmeniniu parašu išduotos patalynės kiekio grafoje. Kaip matyti iš pareiškėjo M. S. Aprūpinimo drabužiais, avalyne ir patalyne asmeninės sąskaitos, visais atvejais, kai jam buvo išduotas kitoks, nei Vyrų ir moterų, laikomų tardymo izoliatoriuose, ir nuteistųjų, atliekančių arešto bausmę ir laisvės atėmimo bausmę kalėjimuose, aprūpinimo apranga, patalyne ir asmens higienos priemonėmis normoje nustatytas maksimalus išduotinas patalynės kiekis arba buvo atsisakyta patalynės dalių, pareiškėjas išreiškė savo sutikimą dėl konkretaus išduotų daiktų kiekio.

Pareiškėjas teigia, kad įstaigoje jam išduodami čiužiniai, pagalvės ir antklodės seni, nemalonaus kvapo. Atsakovas pažymi, kad dėl tardymo izoliatoriuose laikomiems asmenims išduodamų čiužinių, pagalvių ir antklodžių kvapo teisės aktuose nėra pasisakoma. Vis dėlto įstaigoje išduodama patalynė yra nuolat skalbiama ir dezinfekuojama pagal teisės aktų reikalavimus, susidėvėjusi patalynė pakeičiama nauja. Pareiškėjo teiginiai dėl patalynės kvapo yra abstraktūs ir neįrodyti, todėl negali būti laikomi pagrįstais, be to, jiems nėra teisinio pagrindo.

Pareiškėjas nepateikia jokių duomenų, kurie leistų konstatuoti patirtą neturtinę žalą, kurią būtų galima susieti su asmens laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje sąlygomis. Tai leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjo teiginiai apie patirtą neturtinę žalą yra nepagrįsti. Minėta, kad nenustačius bent vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų, valstybei neatsiranda prievolė atlyginti turtinę ar neturtinę žalą Civilinio kodekso 6.271 str. pagrindu. Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalos, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Atsižvelgiant į teismų praktikoje pabrėžiamus neturtinės žalos instituto taikymo aspektus, siekiant nustatyti pareiškėjo reikalavimo atlyginti neturtinę žalą pagrįstumą, turi būti atsižvelgiama į konkrečias kalinimo sąlygas, turi būti įvertinti įrodymai, pagrindžiantys pareiškėjo patirtą neturtinę žalą, o ne prielaidos apie galimą teisių pažeidimą.

Pareiškėjo M. S. skundas tenkintinas iš dalies.

Pareiškėjas nagrinėjamą administracinį ginčą iškėlė dėl neturtinės žalos atlyginimo, kurią kildina iš to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje jam nebuvo užtikrinta minimali 3,6 kvadratinį metrų gyvenamojo ploto norma, buvo laikomas kameroje, neatitinkančiose higienos normų, nebuvo išduodama visa priklausanti patalynė.

Teismas pažymi, kad valstybės ir savivaldybės pareiga atlyginti žalą (viešoji civilinė atsakomybė), pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir LR [CK](#)) 6.271 straipsnio nuostatas, kyla dėl valstybės ir savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, nepriklausomai nuo konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Civilinei atsakomybei atsirasti paprastai yra būtinos keturios sąlygos: 1) neteisėti veiksmai (LR [CK](#) 6.246 straipsnis); 2) priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir žalos (LR [CK](#) 6.247 straipsnis); 3) teisės pažeidėjo kaltė (LR [CK](#) 6.248 straipsnis); 4) teisės pažeidimu padaryta žala (LR [CK](#) 6.249 straipsnis), tačiau LR [CK](#) 6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Vadinasi, reikalavimas dėl žalos atlyginimo (tiek turtinės, tiek ir neturtinės) gali būti patenkinamas nustačius visumą viešosios civilinės atsakomybės sąlygų: pareiškėjo nurodytos valdžios institucijos (nagrinėjamu atveju Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus) neteisėtus veiksmus, žalos pareiškėjui padarymo faktą ir priežastinį ryšį tarp valdžios institucijos neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos. Nenustačius bent vienos iš minimų viešosios civilinės atsakomybės sąlygų, valstybei ar savivaldybei, pagal LR [CK](#) 6.271 straipsnį, nekyla turtinė prievolė atlyginti žalą.

LR civilinio kodekso 6.250 straipsnio 1 dalis apibrėžia, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinta pinigais. LR [CK 6.250 straipsnio](#) taikymo teisminėje praktikoje ne kartą buvo išaiškinta, kad neturtinė žala pripažintinas ne bet koks valdžios institucijų neteisėtais veiksmais (neveikimu) asmeniui, kuris kreipėsi teisminės gynybos, padarytas neigiamas poveikis, kad neturtinė žala gali būti konstatuojama tik tada, kai nustatoma, kad poveikis buvo pakankamai intensyvus, o ne mažareikšmis ir smulkmeniškasis, kai nustatoma, kad asmuo tikrai patyrė dvasinius išgyvenimus, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškusi vienu arba keletu iš išvardintų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. Asmens patirtų dvasinių ir fizinių kančių (LR [CK 6.250 str.](#) prasme), jei jos realiai patiriamos, poveikis asmens fizinei ir psichinei sveikatai yra skaudžiausias ir labiausiai juntamas tuo laiku, kai asmenį veikia šias kančias sukeltantys neteisėti aktai (pagal LR [CK 6.271 str.](#)).

Veiksmų neteisėtumo pagal [CK 6.271](#) straipsnį konstatavimui reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (pagal [CK 6.271](#) straipsnį), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmens, teigiančio, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, atžvilgiu, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalos, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Teismas pažymi, kad ABTĮ 5 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, jog kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė ar įstatymų saugomas interesas. Tačiau asmens pažeista teisė teismo gali būti apginta tuo atveju, jei jis konkrečiai įvardija neteisėtus valdžios institucijos veiksmus (neveikimą) ir savo reikalavimą pagrindžia atitinkamais argumentais bei įrodymais. Reiškiant reikalavimą dėl žalos atlyginimo nepakanka deklaratyviai ar abstrakčiai išvardyti galimai neteisėtas veikas, nes turi būti nurodyta, kokiais konkrečiais ir kada būtent atliktais neteisėtais valdžios institucijos veiksmais (neveikimu) buvo pažeistos asmens teisės ar teisėti interesai, kokio teisės akto reikalavimų nevykdė atitinkamas viešojo administravimo subjektas, ar neveikė taip, kaip turėjo veikti pagal atitinkamas teisės normas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A146-1527/2012).

Kalėjimų departamento direktoriaus 2010-05-11 įsakymas Nr. V-124 nustato, kad suimtiesiems bei nuteistiesiems, laikomiems Šiaulių tardymo izoliatoriuje, turi tekti ne mažiau nei 3,6 m² gyvenamojo ploto. Teisinis reglamentavimas nenustato tam tikrų baldų ar įrenginių užimamo ploto įtakos skaičiuojant kameros plotą, taigi darytina išvada, kad skaičiuojant vienam asmeniui tenkantį kameros plotą visas kameros plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus.

Pažymėtina, jog pagal [CK 1.125 straipsnio](#) 8 dalį, reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo nustatytas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas. Ieškinio senatį teismas taiko tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja ([CK 1.126 str.](#) 2 d.). Ieškinio senatis – tai įstatyme nustatytas laikas, per kurį asmuo gali apginti savo pažeistą teisę pareikšdamas ieškinį. Tokio termino nustatymo tikslas – užtikrinti teisinių santykių stabilumą ir šių santykių dalyvius skatinti operatyviau ginti pažeistas teises. Reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo įstatymas numato sutrumpintą trejų metų senaties terminą ([CK 1.125 str.](#) 8 d.). Pagal [CK 1.127 straipsnio](#) 1 dalį, ieškinio senaties termino eiga prasideda nuo tos dienos, kai asmuo sužino arba turi sužinoti

apie savo teisės pažeidimą. Pagal bendrąją ieškinio senaties termino eigos pradžios nustatymo taisyklę ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos, o teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Teisės pažeidimo momentas ir sužinojimo apie šios teisės pažeidimą diena gali nesutapti. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamoje praktikoje pabrėžiama, kad, ginčo šaliai reikalaujant taikyti ieškinio senatį, teismas turi nustatyti, kada prasidėjo ieškinio senaties termino eiga. Pagal [CK 1.127 straipsnio](#) 1 dalį ieškinio senaties termino eigos pradžia siejama su subjektyviaja aplinkybe (asmens žinojimu ar turėjimu žinoti apie jo teisės pažeidimą), tačiau subjektyviojo kriterijaus negalima suabsoliutinti, nes kiekvienas asmuo turi rūpintis savo teisėmis ir operatyviu jų gynimu, kad nebūtų pažeistas civilinių santykių stabilumas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 22 d. nutartį civilinėje byloje A. S. v. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras ir kt., bylos [Nr. 3K-3-449/2009](#)). Teisės į ieškinį atsiradimas, kartu ir ieškinio senaties termino pradžia nusakoma ne objektyviu (teisės pažeidimo), o subjektyviu momentu (kada asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie jo teisės pažeidimą), nes asmuo gali įgyvendinti teisę ginti savo pažeistas teises tik žinodamas, kad šios yra pažeistos. Teisės pažeidimo ir sužinojimo apie jį momentas gali sutapti, bet gali ir nesutapti, t. y. asmuo apie tai gali sužinoti vėliau, tačiau pastarąją aplinkybę jis turi įrodyti. Be to, siekiant nustatyti ieškinio senaties termino pradžią, būtina išsiaiškinti, kurią dieną rūpestingas ir apdairus asmuo, esant tokioms pat aplinkybėms, galėjo ir turėjo sužinoti, kad jo teisė yra pažeista. Nuo tos dienos ir turėtų būti skaičiuojamas ieškinio senaties terminas.

Teismas konstatuoja, kad pareiškėjas, nuo 2010-02-19 iki 2012-05-04 periodiškai kalintas Šiaulių tardymo izoliatoriuje, elgdamasis apdairiai ir protingai, galėjo sužinoti ir turėjo realią galimybę išsiaiškinti dėl kamerų ploto, tenkančio vienam asmeniui, reikalavimų. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999-10-22 įsakymu Nr. 461 patvirtinta higienos norma HN 76:1999 „Laisvės atėmimo ir kardomojo kalinimo įstaigos. Įrengimas, eksploataavimo tvarka, sveikatos priežiūra“ (neteko galios nuo 2010-04-11), kurios 6.15 punkte nustatyta, kad vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalinimo įstaigoje, turi tekti 5 kv. m kameros ploto, bei Kalėjimų departamento direktoriaus 2010-05-11 įsakymas Nr. V-124, kuriame nustatyta, kad suimtiesiems bei nuteistiesiems, laikomiems Šiaulių tardymo izoliatoriuje, turi tekti ne mažiau nei 3,6 kv. m gyvenamojo ploto, yra viešai paskelbti teisės aktai. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nagrinėjamu atveju pareiškėjo reikalavimui dėl neturtinės žalos priteisimo atsakovo prašymu yra taikytinas trejų metų senaties terminas, pradedant terminą skaičiuoti nuo kreipimosi į teismą dienos, tai yra nuo 2013 m. rugpjūčio 8 d. (spaudas ant voko, b. l. 7), ir tai reiškia, kad taikant senaties terminą, pareiškėjui, nustačius valstybės pareigą atlyginti neturtinę žalą, ji galėtų būti priteistina už laikotarpį nuo 2010 m. rugpjūčio 8 d.

Kaip matyti iš atsakovo pateiktos 2013-09-02 pažymos Nr. 69/06-3392 (b. l. 11), M. S. Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo kalinamas įvairiais laikotarpiais nuo 2010-02-19 iki 2012-05-04. Teismas, taikydamas atsakovo prašomą trejų metų senaties terminą, aptars pareiškėjo buvimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpius nuo 2010 m. rugpjūčio 8 d. Konstatuojama, kad pareiškėjo reikalavimui atlyginti žalą už laikotarpį nuo 2010-02-19 iki 2010-08-07 yra taikytinas trejų metų senaties terminas ir ta skundo dalis atmestina.

Pažymoje nurodyta, kad pareiškėjas M. S. Šiaulių tardymo izoliatoriaus kameroje Nr. 49 (20,23 kv. m) buvo kalinamas nuo 2010-08-12 iki 2010-09-02, kameroje buvo 4-7 asmenys; nuo 2010-09-08 iki 2010-10-26, kameroje buvo 4-8 asmenys; nuo 2010-11-04 iki 2011-01-24, kameroje buvo 4-8 asmenys; nuo 2011-02-02 iki 2011-02-03, kameroje buvo 5 asmenys; kameroje Nr. 100 (20,14 kv. m) buvo kalinamas nuo 2011-02-03 iki 2011-04-21, kameroje buvo 2-8 asmenys, nuo 2011-04-27 iki 2011-05-10, kameroje buvo 4-7 asmenys; nuo 2011-05-17 iki 2011-06-06, kameroje buvo 5-8 asmenys; nuo 2011-06-08 iki 2011-06-21, kameroje buvo 3-6 asmenys; kameroje Nr. 101 (18,25 kv. m) pareiškėjas buvo kalinamas nuo 2011-06-21 iki 2011-07-27, kameroje buvo 3-6 asmenys; nuo 2011-07-29 iki 2011-08-04, kameroje buvo 2-5 asmenys; nuo 2011-08-11 iki 2011-09-05, kameroje buvo 5-6 asmenys; nuo 2011-09-13 iki 2011-09-22, kameroje buvo 3-6 asmenys; nuo 2011-10-04 iki 2011-10-24, kameroje buvo 5-8 asmenys; nuo 2011-10-26 iki 2011-

11-29, kameroje buvo 5-7 asmenys; nuo 2011-12-01 iki 2011-12-08, kameroje buvo 6-7 asmenys; nuo 2011-12-13 iki 2012-01-05, kameroje buvo 6-8 asmenys; nuo 2012-01-10 iki 2012-02-14, kameroje buvo 4-7 asmenys; nuo 2012-02-28 iki 2012-03-22, kameroje buvo 4-8 asmenys; kameroje Nr. 10 (16,26 kv. m) buvo nuo 2012-03-22 iki 2012-03-28, kameroje buvo 5-8 asmenys; kameroje Nr. 45 (18,47 kv. m) pareiškėjas buvo kalinamas nuo 2012-03-28 iki 2012-04-05, kameroje buvo 4-6 asmenys; nuo 2012-04-11 iki 2012-04-21, kameroje buvo 3-5 asmenys; nuo 2012-04-21 iki 2012-05-04, kameroje buvo 5-8 asmenys. Iš viso pareiškėjas per laikotarpį nuo 2010-08-08 iki 2012-05-04 Šiaulių TI buvo kalinamas 547 dienas. Iš jų 20 dienų pareiškėjui tenkantis gyvenamasis plotas kameroje viršijo nustatytą normą, 38 dienas pareiškėjui tenkantis gyvenamasis plotas buvo mažesnis, nei reikalauja teisės aktai. Kai kuriais laikotarpiais (2011-06-08–2011-06-21, 2011-06-21–2011-07-27, 2011-09-13–2011-09-22, 2012-03-28–2012-04-05) pareiškėjui tenkantis gyvenamasis plotas buvo didesnis, negu reikalauja teisės aktai arba nežymiai skyrėsi nuo nustatytos normos (95 dienos). Kitais laikotarpiais palankiausiomis nurodytomis sąlygomis (nes laikomų asmenų skaičius nuolat keitėsi) vienam asmeniui tenkantis plotas viršijo normą, tačiau tam tikrais atvejais pareiškėjui teko mažesnis kameros plotas, nei nustatyta norma.

Atsižvelgiant į Šiaulių tardymo izoliatoriaus specifiką, kad toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra stabilus (dalis kviečiama ikiteisminio tyrimo veiksmams atlikti, dalis etapuojama ir nebūna kameroje), dalis laiko per kalinimo laikotarpį (1 val. per dieną) skirta pasivaikščiavimui gryname ore, tuo metu kalinamieji irgi nebuvo kameroje, konstatuotina, kad nurodyti laikotarpiai, kai kameros buvo perpildytos, yra dar mažesni, nors jų tiksliai nustatyti teismas negali, nes atsakovas negali pateikti tokių išsamių duomenų dėl didelio nuteistųjų skaičiaus kitimo kiekvieną dieną.

Pareiškėjas taip pat nurodė, kad jis buvo kalinamas kameroje, neatitinkančiose higienos normų reikalavimų. Byloje nustatyta, kad pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje metu dėl sąlygų atitikimo higienos normų reikalavimams kameroje Nr. 101 2011-01-07 buvo atliktas Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas (patikrinimo išvados surašytos 2011-01-13 patikrinimo akte Nr. EP-1)(b. l. 15-20). Kameroje buvo nustatyti pažeidimai: sulaužytos tualetų durys, purvinos sienos, vizualiai matomas pelėsis, mikroklimato ir apšvietos parametrų pažeidimai. Nustatyti pažeidimai, nesusiję su pastato rekonstrukcija ar kapitaliniu remontu, buvo pašalinti (konstatuota 2011-05-02 patikrinimo akte Nr. EP-144). Patikrinimas kameroje Nr. 101 taip pat atliktas 2011-06-15 (patikrinimo išvados surašytos 2011-06-27 patikrinimo akte Nr. EP-242): vėl sulaužytos sanitarinės patalpos durys. Pažeidimai buvo pašalinti (konstatuota 2011-10-26 patikrinimo akte Nr. EP-444).

Taip pat pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš to, kad buvimo Šiaulių TI laikotarpiais jam nebuvo išduodama visa priklausanti patalynė, pagalvės, čiužiniai – seni, smirdantys. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 63 punktas nustato: laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys turi būti aprūpinami švariais lovos skalbiniais, rankšluosčiais ir asmens higienos priemonėmis pagal teisės akto nustatytas normas. Higienos normos 4.20 punktas nukreipia į Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymą Nr. IR-139 „Dėl arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų, suimtųjų ir vaikų (kūdikių), esančių pataisos namų vaikų (kūdikių) namuose, materialinio buitinio aprūpinimo normų patvirtinimo“, kurio 1.2 punktu patvirtintos Vyrų ir moterų, laikomų tardymo izoliatoriuose, ir nuteistųjų, atliekančių arešto bausmę ir laisvės atėmimo bausmę kalėjimuose, aprūpinimo apranga, patalynė ir asmens higienos priemonėmis normos. 4 patvirtintos normos pastaba nurodo, jog vietoj dviejų paklodžių gali būti išduodamas užvalkalas antklodei. Taip pat pažymėtina, kad Suėmimo vykdymo įstatymo 44 straipsnio 2 dalis suteikia teisę suimtiesiems naudotis savo patalynė, jeigu jie to pageidauja. Atsižvelgiant į tai, asmenys įstaigoje aprūpinami patalynė pagal jų poreikius. Pažymėtina, kad kaip matyti iš Aprūpinimo drabužiais, avalynė ir patalynė asmeninės sąskaitos Nr. 422 (b. l. 91-92), visais atvejais, kai pareiškėjui buvo išduodamas

mažesnis nei nustatytas maksimalus išduotinas patalynės kiekis arba buvo atsisakyta patalynės dalių, pareiškėjas pasirašytinai išreiškė savo sutikimą dėl konkretaus išduotų daiktų kiekio. Duomenų, jog dėl per mažo, netinkamo patalynės kiekio ar komplektacijos pareiškėjas būtų kreipęsis į Šiaulių TI administraciją, skundęsis dėl to, byloje nepateikta, todėl konstatuotina, kad šiskundo dalis dėl žalos atlyginimo atmestina kaip nepagrįsta.

Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas bausmės humanizmo principas, be kita ko, reiškiantis, kad vykdant bausmę, nesiekama žmogaus kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumą. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 6 punkte numatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka. Konstatuotina, kad vadovaujantis minėtais teisės aktais, pataisos įstaigų administracijų pareiga – užtikrinti, kad asmenys jose būtų laikomi sveikatai nekenksmingomis sąlygomis.

Kadangi pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų laikymo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, aktualus yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) 3 straipsnis, kuriuo nustatoma, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmoniška ar žeminanti jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje Kudła prieš Lenkiją, 30210/96, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą Valašinas prieš Lietuvą, 44558/98).

Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, spręsdamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje Peers prieš Graikiją, 28524/95).

Remiantis EŽTT praktika, vien tik mažesnio ploto suteikimas ne visada savaime suponuoja išvadą, jog buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis. Pavyzdžiui, minėtoje Valašinas prieš Lietuvą byloje EŽTT, įvertinęs bendrąsias kalinimo pagal įprastinį režimą sąlygas, konstatavo, kad santykinai mažą plotą, tekusį vienam asmeniui, kompensavo absoliučiais skaičiais vertinti nemaži miegamųjų išmatavimai, kuriuose netrūko nei šviesos, nei oro, bei suteikta judėjimo laisvė. Byloje nustatytų aplinkybių visuma nesuteikia pagrindo konstatuoti, kad pareiškėjas jo nurodytu laikotarpiu atliko bausmę žmogaus orumą žeminančiomis, t. y. pažeidžiančiomis Konvencijos 3 straipsnį, sąlygomis. Byloje nėra duomenų, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje pareiškėjas buvo kaip nors išskirtas iš kitų nuteistųjų ir jam koku nors būdu bloginamos bausmės atlikimo sąlygos.

Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos, t. y. [CK 6.271 straipsnio](#) prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės. Atsižvelgiant į pareiškėjo skundo pagrindą ir dalyką bei į nustatytas aplinkybes dėl netinkamų pareiškėjo bausmės atlikimo sąlygų, įvertinus pažeidimų trukmę ir mastą, galima teigti, kad pareiškėjas galėjo patirti papildomų neigiamų dvasinių išgyvenimų ir fizinių nepatogumų, papildomą diskomfortą, teisės aktais garantuotos minimalios

gyvenimo kokybės pablogėjimą, kurių jis nebūtų patyręs, jei jis būtų buvęs laikomas teisės aktų nustatytais sąlygomis.

Kaip minėta, ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiką buvo laikomas nepriimtinais sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu atlyginti neturtinę žalą. Remiantis [CK 6.271 straipsnio](#) 1 dalimi, žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos kaltė nesudaro būtinos valstybės atsakomybės sąlygos ir neatleidžia valstybės nuo atsakomybės dėl neturtinės žalos atlyginimo pareiškėjui. Teismas atsižvelgia į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nustatytą taisyklę, kad asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinais sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta [CK 6.250 straipsnio](#) 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A143-1966/2008, A502-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr. pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje Savenkovas prieš Lietuvą, 871/02). Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto ir higienos normos reikalavimus atitinkančių sąlygų, t. y. [CK 6.271 straipsnio](#) prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės.

Dėl pareiškėjui už neigiamus išgyvenimus priteistinos sumos pažymėtina, jog asmens teisė į neturtinės žalos atlyginimą yra garantuota Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje ir ji turi būti įgyvendinama įstatymų nustatyta tvarka, nepažeidžiant bendrųjų teisinės valstybės principų, *inter alia* – teisingumo principo. Teisingas žalos atlyginimas reiškia ir tai, kad sprendžiant ginčus dėl žalos atlyginimo teismo turi būti nustatytas tikrasis žalos dydis. Teismo pareiga yra nustatyti teisingą kompensaciją už patirtus neturtinio pobūdžio išgyvenimus, praradimus, parenkant tokią piniginę satisfakciją, kuri kiek galima teisingiau kompensuotų nukentėjusiojo neturtinėms vertybėms padarytą žalą. Kita vertus, pastebėtina, jog Europos Žmogaus Teisių Teismas, gindamas Konvencijoje įtvirtintas pagrindines žmogaus teises ir laisves, neretai konstatuoja, kad teisės pažeidimo pripažinimas savaime yra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 10 d. sprendimas byloje Daktaras prieš Lietuvą, pareiškimo Nr. 42095/98, 2006 m. spalio 10 d. sprendimas byloje L. L. prieš Prancūziją, pareiškimo Nr. 7508/02). Taigi teisės pažeidimo pripažinimas byloje, susijusiose su neturtinės žalos atlyginimu, tam tikrais atvejais gali būti savarankiškas pažeistų asmens teisių gynimo būdas. Tai reiškia, kad ne visais atvejais tam, jog būtų apginta pažeista neturtinė teisė, priteisiamas neturtinės žalos atlyginimas pinigais. Neturtinės žalos atlyginimas pinigais priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje M. prieš Lietuvą). Analogiška praktika nuosekliai formuojama ir Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme (2007 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A2-718/2007, 2012 m. sausio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A756-143/2012 ir kt.).

Sprendamas dėl priteistinos neturtinės žalos dydžio, teismas atkreipia dėmesį į bylai svarbią aplinkybę, kad pareiškėjas dėl neturtinės žalos atlyginimo kreipėsi į teismą praėjus daugiau kaip 1 metams nuo tada, kai jis išvyko iš Šiaulių TI. Pažymėtina, kad asmens patirtų dvasinių ir fizinių kančių ([CK 6.250 str.](#) prasme) poveikis jo fizinei ir psichinei sveikatai yra skaudžiausias ir labiausiai juntamas tuo laiku, kai asmenį veikia šias kančias sukeltantys neteisėti aktai ([CK 6.271 str.](#) prasme). Laiko veiksnys asmens patirtas dvasines ir fizines kančias menkina, jos blėsta (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A63-1343/2012). Todėl aplinkybė, kad pareiškėjas delsė pasinaudoti teismine gynyba, leidžia daryti išvadą, jog jo patirta dvasinė skriauda nėra tokia didelė, kad ją būtų galima vertinti 402000 Lt suma. Sprendžiant dėl pareiškėjui priteistinos sumos neturtinei žalai atlyginti taip pat atsižvelgtina į tai, kad byloje nenustatyta, jog Šiaulių TI administracija kuriuo nors pareiškėjo kalnimo laikotarpiu išskyrė jį iš kitų kalinamųjų ir dirbtinai sudarė jam ankštas kalnimo sąlygas ar kitaip blogino jo

kalinimo sąlygas. Teismo vertinimu, atsižvelgiant į tai, jog Šiaulių TI netinkamo kalinimo sąlygos (apgyvendinimas perpildytose kamerose) iš esmės nepakenkė pareiškėjo sveikatai (byloje nenustatyta, kad pareiškėjo patirti nepatogumai bei dvasinės kančios turėjo ypatingą poveikį sveikatai), ir įvertinant tokio kalinimo trukmę, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką šios kategorijos bylose, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijus, pažymint, jog pareiškėjas į teismą dėl neturtinės žalos atlyginimo kreipėsi praėjus daugiau kaip 1 metams nuo išvykimo iš Šiaulių TI, pareiškėjui priteistinas 500 Lt neturtinės žalos atlyginimas.

Teismas, remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis ABTĮ 85-87str., 88 str. 1 d. 5 p.,

n u s p r e n d ž i a:

Pareiškėjo M. S. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti M. S. iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 500 (penki šimtai) Lt neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėja

Marytė Švažienė